Rantahalvari Pasi 8.2.2024

Epävirallinen koheesioministerien kokous, Mons 6.2.2024

EU:n puheenjohtajamaan Belgian järjestämän kokouksen teemana oli eurooppalaiset alueet eurooppalaisen muutoksen tekijöinä, kasvun mahdollisuudet, lähentymisen haasteet ja sosiaalinen inkluusio.

Keskustelun pääteemat ja pohjana kysymyksille jäsenmaille liittyivät tulevan koheesiopolitiikan strategisten prioriteettien tunnistamiseen, koheesiopolitiikan ydinperiaatteiden määrittelyyn sekä tulevan koheesiopolitiikan yksinkertaistamisen ja joustavuuden lisäämiseen.

Komissiota edustaneet komissaarit Elisa Ferreira ja Nicolas Schmit sekä muiden koheesiopolitiikan kannalta relevanttien instituutioiden edustajat esittivät avauspuheenvuoroissaan keskeiset näkemyksensä tulevasta koheesiopolitiikasta.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa koheesiopolitiikka sai laajaa tukea unioni pääasiallisena pitkän aikavälin investointivälineenä. Koheesiopolitiikan keskeiset periaatteet haluttiin säilyttää ja myös vahvistaa niitä. Muun muassa paikkaperusteisuus ja alueiden rooli talouden kehittämisessä mainittiin hyvin usein. Koheesiomaiden puolelta tuotiin esiin koheesiopolitiikka menestystarinana. Politiikan rahoitustaso haluttiin pitää vähintään ennallaan.

Monessa puheenvuorossa koheesiopolitiikka katsottiin integraation ja konvergenssin edellytykseksi. Vahvaa koheesiopolitiikkaa pidettiin myös uusien jäsenmaiden menestyksellisen unioniin liittymisen keskeisenä tekijänä. Konvergenssin saavuttaminen ja solidaarisuuden katsottiin koheesiopolitiikan johtaviksi teemoiksi. Myös geopoliittiset jännitteet ja ulkoraja-alueiden huolet nousivat esille.

Kokouksessa Suomea edusti valtiosihteeri Juha Martelius. Suomi katsoo tulevan koheesiopolitiikan päätehtäväksi eurooppalaisia alueita uudistavan ja vahvistavan politiikan. Rakenteelliset uudistukset ovat avain kestäville talouksille. Suomen edustaja painotti myös tarvetta siirtää koheesiopolitiikan painotusta unionin ulkoraja-alueille ja niiden tulevaisuuden toimintaedellytyksiin. Martelius halusi myös muistuttaa Suomen itärajan alueiden merkitystä Euroopan turvallisuuden kannalta.

EU:n puheenjohtajamaan Belgian järjestämän kokouksen teemana oli eurooppalaiset alueet eurooppalaisen muutoksen tekijöinä, kasvun mahdollisuudet, lähentymisen haasteet ja sosiaalinen inkluusio. Keskustelun pääteemat ja kysymyksille jäsenmaille olivat:

1. Tulevan koheesiopolitiikan strategisten prioriteettien tunnistaminen;
2. Avainperiaatteiden määrittely tulevan koheesiopolitiikan perustaksi;
3. Tulevan koheesiopolitiikan yksinkertaistamisen ja joustavuuden lisätoimenpiteiden tunnistaminen.

Kokouksessa olivat mukana edustettuina myös koheesiopolitiikan kannalta keskeiset eurooppalaiset instituutiot. Komissiota edustivat komissaarit Ms Elisa Ferreira ja Mr Nicolas Schmit.

Ministerit, valtiosihteerit ja virkamiestaso edustivat jäsenmaita. Suomea edusti valtiosihteeri Juha Martelius.

Puheenjohtaja Elio Di Rupo avasi kokouksen painottaen solidaarisuutta, jota pyrkimykset alueiden resilienssiin eivät saisi korvata. Koheesiopolitiikan tulisi olla kaikille alueille syventäen sisämarkkinoita. Työtä alueiden kehityserojen kaventamiseksi tulisi jatkaa painottaen paikkaperusteisuutta.

Euroopan komission koheesiosta ja uudistuksista vastaava komissaari Elisa Ferreira totesi aluksi tarpeen viedä koheesiopolitiikan merkityksen laajan yleisön ja komission eri toimintojen tietoisuuteen. Hän myös korosti koheesiopolitiikan ratkaisevaa roolia komission uusien tehtävien ja unionin laajentumisen kannalta. Komissaari katsoi myös, että ilman koheesiopolitiikkaa jäsenmaiden ja alueiden väliset kehityserot olisivat enenevissä määrin kasvaneet yhtenäisen markkina-alueen 30-vuotisen jakson aikana. Koheesiopolitiikan tulisi olla kaikilla alueille huomioiden erityisesti alueiden realiteetit. Komissaari korosti alueiden fundamentaalista roolia ja paikkaperusteisuutta. Myös muiden EU:n politiikkojen tulisi huomioida territoriaaliset ulottuvuudet. Lisäksi linkkiä eurooppalaiseen ohjausjaksoon tulisi syventää.

Euroopan komission työpaikoista ja sosiaalisista oikeuksista vastaava komissaari Nicolas Schmit nosti aluksi esiin turvallisuuden linkin solidaarisuuteen sekä ilmaston muutoksen linkin sosiaaliseen ulottuvuuteen. Hän näki uhkana työvoiman saatavuuden heikkenemisen, negatiivisen demografisen kehityksen osaavien nuorten poismuuton seurauksena sekä köyhyyden lisääntymisen. Investoinnit osaamiseen, taitoihin ja innovaatioihin ovat erittäin tärkeitä. Politiikan yksinkertaistaminen on myös oleellisen tärkeää.

EP:n REGI-valiokunnan puheenjohtajan Mr Younous Omarjeen mukaan koheesiopolitiikka on käännekohdassa, jolloin sen jatkuvuuden turvaaminen on ensi sijaisen tärkeää. Hänen mukaan koheesiopolitiikan avaintavoitteena tulisi olla alueiden uudelleenteollistaminen muun muassa demokratian turvaamisen kannalta. Hän myös korosti territoriaalista näkökulmaa ottaen huomion perussopimuksen artiklan 174 mukaiset painotukset. Politiikan yksinkertaistamiselle on iso tarve. Mr Omarjee myös painotti koheesiopolitiikan suurta merkityksestä unionin laajentumisen kannalta.

Alueiden komitean puheenjohtaja Mr Emile Boc korosti koheesiopolitiikan alkuperäisiä päämääriä ja politiikan yksinkertaistamisen tarvetta. Hän painotti myös politiikan perusperiaatteiden uudelleen vahvistamista sekä kokonaisbudjetin pitämistä vähintään nykyisen tasoisena. Hänen mukaan koheesiopolitiikka mahdollistaa siirtymien haasteet alueiden realiteettien puitteissa. Mr Boc myös näki koheesiopolitiikan ja yhtenäiset markkinat toisiaan tukevina.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean puheenjohtaja Oliver Röpke katsoi koheesiopolitiikan merkityksen kasvaneen viime vuosien turbulenttien seurauksena. Hänen mukaan myös unionin laajentumisen kannalta koheesiopolitiikan rooli keskeisempi kuin koskaan aiemmin. Hän painotti myös kansalaisyhteiskunnan ja sosiaalisten partnereiden mukaan ottamisen tärkeyttä.

Euroopan Investointipankin edustaja, varapresidentti Kyriacos Kakouris piti tulevan koheesiopolitiikan päätavoitteina digitalisaation ja ilmastoon liittyvän siirtymän edistämisen huomioiden erityisesti jälkeen jääneet alueet, innovaatiokuilujen poistamisen, investoinnit taitoihin sekä alueiden resilienssin vahvistamisen. Hän myös korosti politiikan pitkäjänteisyyttä, rahoitusvälineiden laajempaa käyttöä, EIP:n neuvontapalveluiden hyödyntämistä sekä ohjelmiin sisäänrakennettua toimeenpanon joustavuutta.

Sisämarkkinoiden tulevaisuuden raportööri Enrico Letta totesi sisämarkkinoiden tarvitsevan lähentymistä (’convergence’). Hänen mukaan unionin laajentuminen tulisi katsoa nykyisten jäsenmaiden velvollisuudeksi. Koheesiopolitiikka ja laajentuminen kulkevat käsi kädessä. Sekä taloudelliset että sosiaaliset kysymykset tulee huomioida.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa koheesiopolitiikka sai laajaa tukea unioni pääasiallisena pitkän aikavälin investointivälineenä. Koheesiopolitiikan keskeiset periaatteet haluttiin säilyttää ja myös vahvistaa niitä. Muun muassa paikkaperusteisuus ja alueiden rooli talouden kehittämisessä mainittiin hyvin usein. Koheesiomaiden puolelta tuotiin esiin koheesiopolitiikka menestystarinana. Politiikan rahoitustaso haluttiin pitää vähintään ennallaan.

Monessa puheenvuorossa koheesiopolitiikka katsottiin integraation ja konvergenssin edellytykseksi. Vahvaa koheesiopolitiikkaa pidettiin myös uusien jäsenmaiden menestyksellisen unioniin liittymisen keskeisenä tekijänä. Konvergenssin saavuttaminen ja solidaarisuuden katsottiin koheesiopolitiikan johtaviksi teemoiksi. Myös geopoliittiset jännitteet ja ulkoraja-alueiden huolet nousivat esille.

Sosiaaliset aspektit, köyhyys, negatiivinen demografinen kehitys, työvoiman saatavuuden heikkeneminen, investoinnit inhimillisiin resursseihin, taitojen parantamisen tarve nousivat digi-, vihreän ja teknologisen siirtymän oheen vahvoiksi koheesiopolitiikan teemoiksi. Sosiaaliset kysymykset liitettiin myös ilmaston muutoksen yhteyteen. Reilun siirtymän tarve tuli usein esille.

Myös rakenteellisen uudistamisen ja tehokkaamman politiikan tarve sekä resilienssin vahvistaminen nousivat esille. Linkin vahvistamine eurooppalaiseen ohjausjaksoon mainittiin myös. Useassa puheenvuorossa korostettiin myös toimivan hallinnon ja hallinnollisen kapasiteetin lisäämisen tarvetta.

Keskustelussa viitattiin useasti myös sisämarkkinoihin. Korostettiin vahvaa koheesiopolitiikkaa sisämarkkinoiden hyödyntämisen edellytyksenä. Tämä katsottiin korostuvan etenkin uusien jäsenmaiden kohdalla.

Alueiden erityispiirteiden ja realiteettien huomioimisen tarvetta painotettiin. Viitattiin myös turbulenttisiin aikoihin, joiden odotetaan myös seuraavina vuosi. Nykyisen koheesiopolitiikan katsottiin pääosin tarjonneen mahdollisuudet kriiseihin vastaamisessa. Tulevaan politiikkaan ei esitetty varsinaisia erityistoimia odottamattomien haasteiden varalle. Sen sijaan muutamissa puheenvuoroissa esitettiin toimeenpanon joustavuutta sisäänrakennettuna tulevissa ohjelmissa.

Koheesiopolitiikan yksinkertaistamista esitettiin vahvasti. Esitettiin muun muassa yksinkertaista tarkastusjärjestelmää ja kirjanpitoa. Rahastojen lukumäärää esiteettiin vähennettäviksi ja jopa yhden rahaston malli nousi esiin.

Muutamassa puheenvuorossa viitattiin tulosperusteisuuden lisäämisen mahdollisuuteen RRF-mallin pohjalta.

Nettomaksajamaiden puolelta korostettiin riittävää kansallista omarahoitusta ja oikeusvaltioperiaatetta. Myös politiikan kokonaan uudistamisen tarve, uusia tapojen löytäminen innovaatioiden edistämiseksi ja SMART nousivat esille

Suomen edustaja valtiosihteeri Juha Martelius. Suomi katsoo tulevan koheesiopolitiikan päätehtäväksi eurooppalaisia alueita uudistavan ja vahvistavan politiikan. Rakenteelliset uudistukset ovat avain kestäville talouksille. Pitkän aikavälin uudistukset ovat välttämättömiä alueiden resilienssin varmistamiseksi kohdatessa odottamattomia haasteita ja kriisitilanteita.

Suomen edustaja painotti myös tarvetta siirtää koheesiopolitiikan painotusta unionin ulkoraja-alueille ja niiden tulevaisuuden toimintaedellytyksiin. Martelius halusi muistuttaa Suomen itärajan alueiden merkitystä Euroopan turvallisuuden kannalta. Itärajan geopoliittiset jännitteet lisäävät kehittämishaasteita myös Suomen NSPA-alueille.

Suomen edustaja korosti riittävää kansallista omarahoitusta, oikeusvaltioperiaatteen vahvistamista ja paluuta kriisejä edeltäviin valtiontukitasoihin keskeisinä periaatteina ja perusedellytyksinä koheesiovarojen tehokkaalle hyödyntämiselle. Rahoitusta pitäisi suunnata pk-yrityksiin ja innovaatioihin. Suomi ei kannata suuryritysten tukemista.

Suomi ei näe erityisiä hyötyjä elpymis- ja palautumisvälineen (’RRF’) toimeenpanon mallin soveltamisessa koheesiopolitiikassa. Suomi korostaa politiikan paikkaperusteisuutta, monitasoista hallinnointia, kumppanuutta ja tehokkaita valvontamekanismeja koheesiopolitiikan perustana.

Lopuksi Suomen edustaja totesi tarpeen koheesiopolitiikan merkittävälle yksinkertaistamiselle. Konkreettinen ehdotus olisi erityistavoitteiden lukumäärän. Suomen mukaan tällä olisi merkittävä mikromanagerointia vähentävä vaikutus. Malli vähentäminen ja niiden sisällöllinen laajentaminen. Samalla luovuttaisiin yksityiskohtaisesta hanketason käsittelystä ohjelmissa olisi käytännössä lähellä Suomen oikeudenmukaisen siirtymän rahaston suunnitelmien toimeenpanoa, joka on todettu varojen käyttöönoton suhteen joustavaksi EAKR:n ja ESR +:n toimeenpanoon verrattuna. Suomi kannattaa myös rahastojen lukumäärän vähentämistä koheesiorahastojen kokonaishallinnoinnin helpottamiseksi.

Komission edustaja Ms Andriana Sukova käytti puheenvuoron mainiten sosiaaliset ja demografiset haasteet. Hän korosti yhteisesti tehtävää pitemmän aikavälin uudistavaa ja tehokkaampaa koheesiopolitiikkaa.

Komissaari Elisa Ferreira totesi loppupuheenvuorossaan pääviestin olevan tulevaisuuteen suuntautuneen koheesiopolitiikan korostaen erityisesti politiikan yksinkertaistamisen tarvetta. Hän painotti myös koheesiopolitiikan vahvistamista unionin laajentumisen kannalta hyödyntäen samalla sisämarkkinoita. Ms Ferreira huomioi myös Venäjän vastaiset raja-alueet, joiden tilannetta tulee tarkastella huolella. Hän viittasi myös politiikan tehokkuuteen erityisesti pandemian aikaisten välineiden osalta ja nosti esiin tulosperusteisuuden kysymyksen puolustaen samalla alue- ja paikallislähtöisyyttä, joita ei tule menettää jatkossa. Myös hallinnolliseen kapasiteettiin tulee kiinnittää huomiota.

Puheenjohtaja Mr Di Rupo päätti kokouksen todeten tarpeen tuoda lähentymisen periaatteen takaisin politiikkojen keskiöön. Hän totesi alueiden erilaisuuden ja korosti erityisesti ilmaston muutoksen ja sosiaalisten aspektien mukaan tuomista. Tehokkaampi toimeenpanojärjestelmä ja liiallisen sääntelyn (’red tape’) vähentäminen ovat tarpeen. Mr Di Rupo viittasi myös ’do not harm’ periaatteeseen, jonka mukaan jo saavutettuja koheesiopolitiikan tuloksia ei saisi vaarantaa muiden EU-politiikkojen puolelta.

Pj:n mukaan Belgian puheenjohtajuuden tavoitteena on saavuttaa mahdollisimman paljon edistystä koheesiopolitiikan visiosta kesäkuun 18. päivän koheesioon keskittyvään yleisten asioiden neuvostoon, jossa olisi hyvin tärkeää hyväksyä neuvoston päätelmät.

Suomen edustajat:

Valtiosihteeri Juha Martelius
Neuvotteleva virkamies Pasi Rantahalvari (TEM)
Erityisasiantuntija Janne Uusivirta (EUE)